

تاریخ ایران باستان

جلد اول

تألیف: حسن پیرنیا (مشیرالدوله)

انتشارات پیمان

سرشناسه: پیرنیا، حسن، ۱۲۵۲ - ۱۳۱۴.
 عنوان و نام پدیدآور: تاریخ ایران باستان / تألیف حسن پیرنیا (مشیرالدوله).
 مشخصات نشر: تهران: پیمان، ۱۳۸۹.
 مشخصات ظاهری: ج ۳.
 شابک: دوره: ۳-۹۴-۵۹۸۱-۹۶۴-۹۷۸-جلد اول: ۶-۹۳-۵۹۸۱-۹۶۴-۹۷۸
 وضعیت فهرست‌نویسی: قیفا.
 یادداشت: ج. ۲ و ۳ (چاپ اول ۱۳۸۹) (قیفا).
 یادداشت: کتاب حاضر در سالهای مختلف توسط ناشران متفاوت منتشر شده است.
 موضوع: ایران -- تاریخ -- پیش از اسلام
 رده‌بندی کنگره: ۱۳۸۹ الف ۹ پ ۹ / DSR ۱۴۰
 رده‌بندی دیویی: ۹۵۵ / ۰۱
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۱۰۲۵۴۲

نشر پیمان

تاریخ ایران باستان (جلد اول)
 تألیف: حسن پیرنیا (مشیرالدوله)
 ناشر: انتشارات پیمان
 نوبت چاپ: اول ۱۳۸۹
 تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
 چاپ: فراین
 شابک: ۶-۹۳-۵۹۸۱-۹۶۴-۹۷۸
 شابک دوره: ۳-۹۴-۵۹۸۱-۹۶۴-۹۷۸
 آدرس: تهران، خ کارگر جنوبی، خ روانمهر، پ ۱۶۰
 تلفکس ۶۶۴۰۰۹۳۱-۶۶۴۹۹۱۸۴

دوره سه جلدی : ۴۵۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۶۱	۲- کاوش ها	۱۱	مقدمه مواف
۷۰	مرحله اول	۱۳	مدخل
۷۱	مرحله دوم	۱۳	تذکر
۷۳	مرحله سوم	۱۵	قسمت اول - کلیات
۷۷	هرودوت	۱۵	ازمنه پیش از تاریخ
۸۲	توسیدید	۱۸	نژادها
۸۳	کُرنفون	۱۹	۱- سفید پوست
۸۳	کُتزیاس	۱۹	۲- زرد پوست
۸۵	دی تُن	۱۹	۴- سیاه پوست
۸۵	مانِ تُن	۱۹	نژاد سفیدپوست
۸۶	پُرس	۲۱	نژاد زردپوست
۸۷	پولی بیوس	۲۲	سایر نژادها
۸۸	دیودورسیسیلی	۲۲	زبانها
۹۰	کُرنلیوش نیوس	۲۶	خطوط
۹۰	تروگ پومه	۲۸	منابع تاریخ
۹۰	کایوی پلینوس (پلین)		
۹۱	یوسف فلاویوس	۳۰	قسمت دوم - مشرق قدیم
۹۲	کُنث کورث	۳۰	حدود مشرق قدیم در مکان و زمان
۹۴	کُرنلیوس تاسی توس	۳۶	اثرات وضع جغرافیایی مشرق قدیم
۹۴	پلو تارک	۴۱	نژاد ملل مشرق قدیم
۹۶	آزبان	۴۱	بنی سام و بنی حام
۹۷	فیلون	۴۶	مهاجرت بنی سام به مصر
۹۸	زُوسن	۴۷	مهاجرت بنی سام به عیلام
۹۹	آفریکن	۴۸	مردمان شمالی مشرق قدیم
۹۹	ازب (اوسئوش)	۴۹	مردمان آریانی
۱۰۰	آمِین مازیلن	۵۲	منابع تاریخ مشرق قدیم
۱۰۰	پروکوب (پروکوپوس)	۵۲	خواندن خطوط قدیمه - کاوش ها
		۵۲	۱- خطوط قدیمه

- کتب راجعه به جغرافیای عالم قدیم ۱۰۲
- برائش بن ۱۰۲
- شترابون ۱۰۲
- ایزیدور خارکسی ۱۰۳
- موسی خورن ۱۰۴
- مورخین و نویسندگان ارمنستان ۱۰۴
- مارآپاس کاتی نا ۱۰۵
- مبارز دشن ۱۰۶
- آگانائز ۱۰۷
- فوستوس بیزانسی ۱۰۷
- زینوب گلاکی ۱۰۸
- موسی خورن ۱۰۸
- الیزه وارتابند ۱۰۹
- لازار فاربی ۱۰۹
- کتب پهلوی ۱۰۹
- مؤلفین قرون اولیه اسلامی ۱۱۰
- ابن مقفع ۱۱۱
- جاحظ ۱۱۱
- طبری ۱۱۲
- بلادری ۱۱۲
- ابن خردادبه ۱۱۲
- دینوری ۱۱۳
- خمره اصفهانی ۱۱۳
- ابن الندیم ۱۱۳
- مشعودی ۱۱۳
- ابو الفرج اصفهانی ۱۱۴
- ابن حوقل ۱۱۴
- ابوریحان بیرونی ۱۱۴
- ثعلبی ۱۱۵
- المقدسی ۱۱۵
- حمدمشکوئه ۱۱۶
- ابن اثیر ۱۱۶
- یاقوت ۱۱۶
- ابن عبّری ۱۱۷
- ابوالفداء ۱۱۷
- ابن خلدون ۱۱۷
- ابن بطوطه ۱۱۸
- سال شماری در مشرق قدیم ۱۱۸
- قسمت سوم ۱۲۳
- نظری به تاریخ بابل، آسور و عیلام ۱۲۳
- اول - کلده قدیم ۱۲۴
- ۱ - سومر و اکد ۱۲۴
- سومریها و اکدیها ۱۲۴
- مذهب ۱۲۵
- پایتشهای سومر ۱۲۶
- اکدیها و سلسله سامی ۱۲۶
- قوت یافتن سومر ۱۲۷
- انقراض دولت سومر بدست عیلامیها ۱۲۸
- کارهایی که سومریها برای بشر کرده‌اند ۱۲۹
- ۲ - بزرگ شدن بابل ۱۳۰
- سلسله اولی ۱۳۰
- شبل خَمُورَبی ۱۳۱
- سلسله دوم ۱۳۵
- سلسله سوم (کاسی‌ها) ۱۳۵
- سلسله چهارم ۱۳۶
- سلسله پنجم ۱۳۶
- دوم - دولت آسور ۱۳۷
- آسور قدیم ۱۳۹
- آسور وسطی ۱۳۹
- آسور جدید ۱۴۰
- سوم - دولت عیلام ۱۴۱
- مقدمه ۱۴۱
- حدود عیلام ۱۴۱

نژاد.....	۱۴۱	روایت هروودوت و پرتش.....	۱۸۵
زبان.....	۱۴۲	فصل دوم - شاهان ماد.....	۱۸۶
خط.....	۱۴۲	دیوکس (۷۰۸ - ۶۵۵ ق.م).....	۱۸۶
مذهب.....	۱۴۳	همدان.....	۱۸۸
شهر شوش.....	۱۴۳	فرورتیش (۶۵۵ - ۶۲۳ ق.م).....	۱۹۰
تقسیم گذشته‌های عیلام.....	۱۴۳	هووخ شتر (۶۳۳ - ۵۸۵ ق.م).....	۱۹۰
عهد اول.....	۱۴۴	جنگ با آسور.....	۱۹۰
عهد دوم.....	۱۴۵	تاخت و تاز سکاها در آسیای غربی ..	۱۹۲
عهد سوم.....	۱۴۶	تسخیر نینوا، انقراض آسور.....	۱۹۵
جنگ اول.....	۱۴۶	آسیای غربی پس از سقوط نینوا.....	۲۰۱
جنگ دوم.....	۱۴۶	بابل.....	۲۰۱
آسوریانی پال و جنگهای او.....	۱۴۷	لیدیّه.....	۲۰۴
انقراض عیلام.....	۱۵۱	جنگ هووخشتَر.....	۲۰۷
خاتمه.....	۱۵۲	خصال هووخشتَر.....	۲۰۹
قسمت چهارم.....	۱۵۳	حدود ماد.....	۲۰۹
مقدمه تاریخ ایران.....	۱۵۳	آستیاگس - ازدهاک.....	۲۱۰
شکل جغرافیایی فلات ایران.....	۱۵۳	نام و نسب.....	۲۱۰
اول - در اعصار معرفت الارضی.....	۱۵۳	اوضاع آسیای غربی.....	۲۱۱
دوم - در عهدود تاریخی و اکنون.....	۱۵۵	قیام کوروش بر پادشاه ماد.....	۲۱۲
تأثیر روابط جغرافیایی.....	۱۶۳	جهات انقراض دولت ماد.....	۲۱۵
آریان‌ها - شعبه ایرانی آنها.....	۱۶۴	معنی و نتیجه این انقراض.....	۲۱۶
آمدن آریان‌ها به فلات ایران.....	۱۶۶	فصل سوم - روایات کنزیاس راجع به ماد.....	۲۱۸
مذهب آریان‌ها و اخلاق آنها.....	۱۶۹	اوضاع آسور.....	۲۱۸
خانواده - طبقات شکل حکومت.....	۱۷۰	قیام آریاکش بر آسور.....	۲۱۹
تقسیم تاریخ ایران - مستندات تاریخ قدیم.....	۱۷۳	دولت ماد پس از آریاکس.....	۲۲۲
بعض مقادیر عهد قدیم.....	۱۷۶	کیفیت نوشته‌های کنزیاس.....	۲۲۴
کتاب اول.....	۱۷۸	شاهان ماد موافق فهرست کنزیاس.....	۲۲۵
دوره مادی، یا اعتلای آریان‌های ایرانی در.....	۱۷۸	چیزهایی، که جالب توجه است.....	۲۲۷
مشرق قدیم.....	۱۷۸	نتیجه.....	۲۳۲
فصل اول - مادی‌ها.....	۱۷۸	کتاب دوم.....	۲۳۴
مفاد کتیبه‌های آسوری.....	۱۷۹	فصل اول - سلسله هخامنشی.....	۲۳۴

۲۹۹	پنجم - تسخیر باقی آسیای صغیر	۲۳۴	پارسی‌ها
۳۰۱	ششم - نوشته‌های کزنفون	۲۳۶	دودمان هخامنشی
۳۰۲	کیاکسار کوروش را به کمک طلبید	۲۳۹	فصل دوم - سلطنت کوروش بزرگ
۳۰۳	صحبت کوروش با پدرش	۲۳۹	نام او
۳۰۹	کوروش در ماد	۲۴۰	کودکی و جوانی
۳۱۳	آمدن سفرای هند نزد کیاکسار	۲۴۱	نوشته‌های هرودوت
۳۱۳	صحبت کوروش با کیاکسار	۲۴۱	صباوت و شیباب
۳۱۴	عزیمت کوروش به ارمنستان	۲۴۶	قیام کوروش بر شاه ماد
۳۱۵	انقیاد ارمنستان	۲۴۷	روایت کتزیاس
۳۲۰	جنگ کوروش با کلدانی‌ها	۲۴۹	روایت کزنفون
۳۲۱	مراجعت به ماد	۲۵۲	تولد کوروش تربیت پارسی‌ها
۳۲۲	جنگ اول کوروش با مادی‌ها	۲۵۷	کودکی کوروش
۳۲۵	آمدن گرگانی‌ها نزد کوروش	۲۶۲	کوروش در دربار ماد
۳۲۸	کوروش سواره نظام تشکیل می‌کند	۲۶۶	کوروش در پارس
۳۲۸	آزاد کردن اسراء	۲۶۸	نوشته‌های دیو دورسی‌سی لی
۳۲۹	خشم کیاکسار	۲۶۸	قطعه‌ای از کتاب نهم
۳۳۰	گئریاس و کوروش	۲۶۸	نوشته‌های ژوستن
۳۳۲	پادشاه	۲۷۰	لوح نبونید
۳۳۳	کوروش در قصر گئریاس	۲۷۰	مقایسه نوشته‌های مورخین عهد قدیم
۳۳۵	نقشه جنگ	۲۷۳	دوم - فتح ساردو تسخیر لیدیّه
۳۳۶	حمله به بابل	۲۷۳	نوشته‌های هرودوت
۳۳۷	تصرف قلعه آسوری	۲۷۴	احوال لیدیّه
۳۳۹	نجات گاداتاس	۲۷۷	خبر سقوط همدان
۳۴۰	خط کادوسیان	۲۸۱	تلافی فریفتن
۳۴۰	رفتن کوروش به طرف ماد	۲۸۲	فتح سارد
۳۴۲	گله‌گذاری گیاکسار با کوروش	۲۸۷	کوروش، کزروس و لیدیّه
۳۴۴	تقاضای عدم مرخصی فشون	۲۹۰	نوشته‌های دیو دورسی‌سی لی
۳۴۶	عزایه‌های کوروش	۲۹۱	نوشته‌های ژوستن (تروگ پرمیه)
۳۴۷	آراسپ به لیدیّه می‌رود	۲۹۲	سندبابلی
۳۵۰	آمدن سفرای هند	۲۹۲	سوم - کوروش و مستعمرات یونانی
۳۵۱	حمله کوروش	۲۹۲	مستعمرات یونانی
۳۵۳	حرکت	۲۹۷	چهارم - مراجعت کوروش به ایران

۴۵۲ مراجعت کوروش به پارس	۳۵۴ اطلاعات آراسپ
۴۵۵ ورود کوروش به ماد	۳۵۶ وداع آبراداتاس باپان تەآ
۴۵۵ کوروش در پارس	۳۵۸ حرکت کوروش
۴۵۷ فرستادن ولات به ایالات	۳۶۱ جنگ کوروش با کرزوس
۴۶۰ تسخیر سوزیه و فلسطین	۳۶۶ تسخیر سارد
۴۶۱ فوت کوروش	۳۶۷ صحبت کوروش با کرزوس
۴۶۷ مقایسه	۳۷۰ مراسم دفن آبراداتاس
۴۶۹ ماسازن‌ها	۳۷۱ خودکشی پان تەآ
۴۷۰ خصال کوروش	۳۷۲ رفع اغتشاش کاریه
۴۷۲ مبحث اول - نام، نسب و کارهای	۳۷۳ مطیع شدن فریگیه
۴۷۴ نام و نسب	۳۷۵ چگونگی نوشته‌های گزنفون
۴۷۶ واقعه بزّ دیا	۳۷۶ هفتم - کارهای کوروش پس از مراجعت
۴۸۰ مبحث دوم - لشکرکشی به افریقا	۳۷۶ توجه کوروش به امور شرقی
۴۸۰ حمله به مصر	۳۷۸ ارمنستان
۴۸۴ جنگ با مصری‌ها	۳۸۰ هشتم - تسخیر بابل و...
۴۸۸ سفر جنگی به آمون و حبشه	۳۸۰ اوضاع بابل
۴۹۲ احوال کبوجیه	۳۸۵ تسخیر بابل
۴۹۷ چگونگی نوشته‌های هرودوت	۳۹۹ توجه کوروش به ملت یهود
۵۰۲ مصر از نظر هرودوت	۴۰۴ محاصره بابل
۵۱۰ مبحث سوم - حکومت گئومات	۴۰۶ تسخیر بابل
۵۱۰ خروج بردیای دروغی فوت کبوجیه	۴۰۹ شاه شدن کوروش
۵۱۴ حکومت گئومات کشته شدن او	۴۱۶ تأسیسات کوروش
۵۲۶ بند دهم	۴۲۴ حرکت کوروش از قصر خود
۵۲۶ بند یازدهم	۴۲۸ صحبت فرولاس با جوان سکایی
۵۲۶ بند دوازدهم	۴۳۱ ضیافت کوروش
۵۲۶ بند سیزدهم	۴۳۴ هدایای کوروش
۵۲۷ بند چهاردهم	۴۳۵ مرخص کردن متحدین
۵۲۷ بند پانزدهم	۴۳۷ بابل و بابلی‌ها از نظر هرودوت
۵۲۷ بند هیجدهم	۴۴۰ نهم - مطیع شدن فینیقیه و فلسطین
۵۳۰ مبحث اول - فرو نشاندن شورش‌ها	۴۴۰ فینیقیه
۵۳۰ نام و نسب	۴۴۵ فلسطین
۵۳۱ اوضاع ایران	۴۴۵ دهم - امور شمال شرقی ایران

۵۴۰	بند نهم	۵۳۲	مندرجات کتیبه بزرگ بیستون
۵۴۰	بند دهم	۵۳۲	ستون اول
۵۴۰	بند یازدهم	۵۳۲	بند شانزدهم
۵۴۱	بند دوازدهم	۵۳۳	بند هفدهم
۵۴۱	بند سیزدهم	۵۳۳	بند هیجدهم
۵۴۱	بند چهاردهم	۵۳۳	بند نوزدهم
۵۴۱	بند پانزدهم	۵۳۳	ستون دوم
۵۴۲	ستون چهارم	۵۳۳	بند اول
۵۴۲	بند اول	۵۳۴	بند دوم
۵۴۲	بند دوم	۵۳۴	بند سوم
۵۴۲	بند سوم	۵۳۴	بند چهارم
۵۴۲	بند چهارم	۵۳۴	بند پنجم
۵۴۶	کشفیات نوین	۵۳۴	بند ششم
۵۴۸	زمان شورشها	۵۳۵	بند هفتم
۵۴۹	کارهای دیگر داریوش	۵۳۵	بند هشتم
۵۴۹	جلوگیری از شورش در آسیای صغیر	۵۳۵	بند نهم
۵۵۲	تحقیقات در باب اروپا	۵۳۶	بند دهم
۵۵۵	امور افریقا	۵۳۷	بند یازدهم
۵۵۸	جلوگیری از اغتشاش مصر	۵۳۷	بند دوازدهم
۵۶۰	اسناد مصری	۵۳۷	بند سیزدهم
۵۶۳	بند اول	۵۳۷	بند چهاردهم
۵۶۳	بند دوم	۵۳۸	بند پانزدهم
۵۶۳	بند سوم	۵۳۸	بند شانزدهم
۵۶۴	لیبیا از نظر هرودوت	۵۳۸	ستون سوم
۵۶۷	مبحث دوم - تشکیلات داریوش	۵۳۸	بند اول
۵۶۹	مبحث سوم - لشکرکشی داریوش به اروپا	۵۳۸	بند دوم
۵۶۹	۱- رفتن داریوش به سکانه اروپایی	۵۳۹	بند سوم
۵۶۹	سکاها چگونه مردمانی بوده اند	۵۳۹	بند چهارم
۵۷۰	سکانه از نظر هرودوت	۵۳۹	بند پنجم
۵۷۴	شعب مردمان سکانی	۵۳۹	بند ششم
۵۷۷	مذهب	۵۴۰	بند هفتم
۵۷۸	عادات	۵۴۰	بند هشتم

مبحث هشتم ۶۷۵	عذۀ نفوس، طرز معیشت ۵۸۰
وسعت ممالک ایران در زمان داریوش ۶۷۵	سکائیه از نظر سوق الجیشی ۵۸۲
پایتخت‌ها ۶۸۰	لشکرکشی داریوش به سکائیه ۵۸۲
مبحث اول - نام و نسب ۶۸۱	نوشته داریوش ۵۸۳
مبحث دوم - فرو نشاندن شورش ۶۸۳	نوشته‌های هرودوت ۵۸۳
اسکات شورش مصر ۶۸۳	سکائیه از نظر دیگران ۶۰۲
فرو نشاندن شورش بابل ۶۸۳	۲- تسخیر تراکیه، مقدونیه و ۶۰۷
مبحث سوم - جنگ ایران و یونان ۶۸۵	۳- تسخیر جزیره سامس ۶۱۴
قسمت اول ۶۸۸	مبحث چهارم - تسخیر قسمتی از هند ۶۱۶
مقدمات جنگ ۶۸۸	توصیف هندی‌ها به قلم هرودوت ... ۶۱۹
تحریکات یونانی‌های فراری ۶۸۸	مبحث پنجم - شورش مستعمرات یونانی .. ۶۲۴
مجلس مشورت ۶۸۹	یاغی‌گری آریستائگر ۶۲۶
خواب‌های خشیازشا ۶۹۴	تسخیر قبرس از نو ۶۳۶
قسمت دوم ۶۹۸	تسخیر یونیه و کاریه از نو ۶۳۸
تدارکات ۶۹۸	سقوط می‌لث ۶۳۹
حرکت لشکرها تقدیمی پی‌نیوس ... ۶۹۹	قتل هیش‌تیه ۶۴۲
ساختن پل جدید در دازداتل ۷۰۱	خاتمه شورش‌ها ۶۴۲
حادثۀ آسمانی به قول هرودوت ۷۰۳	اصلاحات داریوش ۶۴۳
مجازات پسر پی‌نیوس ۷۰۴	تسخیر تراکیه و مقدونیه از نو ۶۴۴
ترتیب حرکت ۷۰۴	مبحث ششم - جنگ با یونان ۶۴۶
خط حرکت از لیدیۀ به دازداتل ۷۰۶	مقدمات جنگ با یونان ۶۴۹
قسمت سوم ۷۰۷	کُلی‌امن و دماراث ۶۵۰
عبور لشکر ایران از هلس پونت ۷۰۶	جنگ اول ایران با یونان ۶۵۴
صحبت شاه با آردوان سان لشکرها .. ۷۰۷	جدال ماراثن (۴۹۰ ق. م) ۶۵۷
عبور از بوغاز دازداتل ۷۱۱	چگونگی نوشته‌های هرودوت ۶۶۱
معجزه‌های هرودوت ۷۱۲	پس از جدال ماراثن ۶۶۷
عذۀ نفرات لشکر ۷۱۲	مبحث هفتم ۶۶۸
شرح لباس و اسلحه ملل ۷۱۳	تدارکات جدید برای جنگ با یونان .. ۶۶۸
سان سپاه بزی و بحری ۷۲۸	شورش مصر، فوت داریوش ۶۶۸
حرکت خشیازشا به طرف یونان ۷۳۱	جهت شورش مصر ۶۶۸
تسخیر ولایات شمالی یونان ۷۳۶	مسئله ولایت عهد، فوت داریوش ... ۶۷۰
احوال یونان ۷۴۰	خصال داریوش ۶۷۲

- کارهای مزدونیه. ۸۱۰
 حرکت مردونیه به طرف آتن. ۸۱۳
 رد و خوردهای مختصر. ۸۲۰
قسمت نهم. ۸۲۲
 جدال پلاته. ۸۲۲
 نفرات طرفین متخاصمین غیبگویی‌ها. ۸۲۲
 جدال پلاته (۴۷۹ ق. م). ۸۳۲
قسمت دهم. ۸۴۱
 جدال میکال و تسخیر بیش‌تس. ۸۴۱
 جدال میکال (۴۷۹ ق. م). ۸۴۱
 بیش‌تس (۴۷۹ ق. م). ۸۴۷
 اداء وظیفه نسبت به نام هرودوت. ۸۴۹
قسمت یازدهم. ۸۵۱
 جنگ‌های ایران و یونان. ۸۵۱
 بند سوم. ۸۵۳
 بند پنجم. ۸۵۴
 جنگ قرطاجنه با جبار سی‌سیل. ۸۵۵
قسمت دوازدهم. ۸۵۸
 نوشته‌های ژوستین. ۸۵۸
قسمت سیزدهم. ۸۵۹
 جهات عدم بهره‌مندی ایرانیان. ۸۵۹
 جهات عدم بهره‌مندی ایرانی‌ها. ۸۵۹
 اهمیت این جنگ‌ها در تاریخ. ۸۶۳
مبحث چهارم - خشیارشا پس از مراجعت. ۸۶۵
 حمله یونانی‌ها به آسیای صغیر. ۸۶۵
 احوال خشیارشا. ۸۶۵
 حملات یونان به مستملکات ایران. ۸۶۹
 قضیه پوزانیاس. ۸۷۰
مبحث پنجم - دربار خشیارشا. ۸۷۲
مبحث ششم - قتل خشیارشا، خصایل او. ۸۷۸
 قتل خشیارشا (۴۶۶ ق. م). ۸۷۸
 خصایل خشیارشا. ۸۷۹
 جاسوسان یونانی‌ها در سارد. ۷۴۳
 استمداد یونانی‌ها از آژگش. ۷۴۴
 استمداد از پادشاه سیسیل. ۷۴۵
 سفرای یونان در کُرسیر. ۷۴۹
 امتناع کُریتها از امداد. ۷۵۰
 تسلیم شدن یسالی. ۷۵۰
 تنگ یزموپیل. ۷۵۱
 حرکت سفاین از یزْم. ۷۵۲
 عده نفرات لشکر ایران. ۷۵۳
 آسیب یافتن قسمتی از بحرته. ۷۵۶
قسمت چهارم. ۷۵۸
 فتح ترموپیل مسابقه اسب‌ها. ۷۵۸
 یونانی‌ها در یزموپیل. ۷۵۹
 جدال ترموپیل. ۷۶۲
قسمت پنجم. ۷۷۰
 جدال‌های آرت‌میزیوم و... ۷۷۰
 عده سفاین یونانی و... ۷۷۲
 تسخیر فوسید. ۷۷۸
 تسخیر شهرهای دیگر. ۷۷۹
قسمت ششم. ۷۸۲
 فتح آتن، وقایع بعد تا جنگ سالامین. ۷۸۲
 تسخیر آتن. ۷۸۲
 وقایع بعد تا جدال سالامین. ۷۸۵
قسمت هفتم. ۷۸۹
 جدال سالامین، مراجعت خشیارشا. ۷۸۹
 حوال یونانی‌ها قبل از جدال. ۷۸۹
 جدال سالامین (۴۸۵ ق. م). ۷۹۲
 مراجعت خشیارشا به آسیا. ۷۹۷
 جدال سالامین به روایت پلوتارک. ۸۰۴
قسمت هشتم. ۸۰۷
 وقایع بعد تا جدال پلاته. ۸۰۷
 احوال یونان پس از جدال سالامین. ۸۰۷ ..

مقدمه مؤلف

بعد الحمد والصلوة پس از انتشار «ایران باستانی» در پنج سال قبل، روشن دیده شد، که عده‌ای زیاد از هموطنان مایل‌اند تاریخ مفصل ایران را بخوانند. این تمایل، که حاکی از علاقه‌مندی ایرانیان به گذشته هاشان بود، مؤلف را که بر آن داشت، که از دنبال کردن تاریخ ایران باسلوب «ایران باستانی» صرف نظر کرده به ترتیبی دیگر تاریخ مذکور را از سرگیرد. برای نیل به این مقصود دوران متصور بود:

۱- نوشتن تاریخ ایران قدیم به وسیله کتب زیادی، که مؤرخین و نویسندگان اروپایی در دو قرن اخیر، یعنی زمانی که مشرق قدیم مخصوصاً جلب توجه علماء اروپایی را کرده، نوشته‌اند.

۲- رجوع کردن به خود منابع مستقیماً و جمع‌آوری اطلاعاتی، که در منابع زیاد پراکنده است. مؤلف اسلوب آخری را ترجیح داد، زیرا در رجوع به خود منابع یا به ترجمه‌های صحیح آن مزایایی هست، که اتخاذ و اقتباس اطلاعات از دست دوم و سوم، آن مزایا را فاقد است. منابع به طور کلی عبارت است از: ۱- اسناد و مدارکی، که تقریباً از دویست سال قبل به این طریق کشف شده یا از حفاریات بدست آمده. ۲- نوشته‌ها و کتب متقدمین. منابع نوع اخیر را راجع به ایران می‌توان از سه قسم دانست: قسم اول نوشته‌های مؤرخین و نویسندگانی است، که مقصودشان در واقع امر نوشتن تاریخ ایران مستقلاً نبوده، بل به مناسبت مطلب یا موضوع ذکری از وقایع کرده‌اند، مثلاً یک نفر مصری یا بابلی و یا یونانی و رومی و ارمنی و چینی و غیره در عهد قدیم چیزهایی راجع به ایران در کتبشان ذکر کرده‌اند، ولی مقصودشان فقط این بوده، که به مناسبت وقایع یا روابط وسایش ملت خودشان به ملت ایران کیفیات جنگ‌ها و حوادث دیگر را ضبط کرده باشند. قسم دوم کتب کسانی است که خواسته‌اند در تاریخ‌های عمومی خودشان قسمتی از کتاب را به ایران اختصاص بدهند.

بالاخره عده‌ای از نویسندگان کتابهایی راجع به شاهی یا به دوره مخصوصی از تاریخ ایران و یا از گذشته‌های شهر یا ولایتی از وطن ما نوشته‌اند (بعض کتب هر سه قسم مذکور را در مدخل این تألیف اسم برده‌ایم و اسامی مابقی هم در جای خود خواهد آمد). بنابر آنچه گفته شد موادی زیاد در مدت قرونی، که اگر کشفیات جدید و نتیجه حفاریات را هم در نظر بگیریم، مدتش لااقل سه‌هزار سال می‌شود، روزگار برای تاریخ ایران تهیته کرده است، ولی این مواد به

قدری متراکم یا غالباً پراکنده و پریشان است، که باید زحمات زیاد آنها را جمع‌آوری و از هم تجزیه و تفکیک کرد. گذشته از این نکته صدها کتاب مهم، که به زبانهای مختلف در مدت دو هزار و پانصدسال نوشته شده، بجز چند کتاب که انگشت شمار است، به زبان پارسی ترجمه نگشته. پس، در صورتی هم که این کتابها و نوشته‌ها جمع‌آوری شود، برای عده بسیار محدودی مثمرتر خواهد بود و تقریباً مردم نه وسایل جمع‌آوری این همه کتاب را دارند و نه می‌توانند از مطالب آنها استفاده کنند.

پس از آنچه گفته شد روشن است، که، اگر رفع این نقص و نوشتن تاریخ مرتب و مسلسلی مستقلاً برای ایران لازم باشد، باید این مواد متنوع پراکنده را جمع‌آورده کرده با یکدیگر سنجید و پس از تحقیق و تدقیق هر کدام را در تاریخ ایران بجای خود گذارد، با این نظر که یک ارتباط معنوی، که مبتنی بر قاعده علیت باشد، این قسمت‌ها را بهم ببندد، بل با یکدیگر امتزاج دهد. معلوم است، که این کار مستلزم مطالعاتی زیاد و صرف اوقات ممتدی است، چنانکه نگارنده این نظر را در مدت پنج‌سال برای سه قرن و نیم یا چهار قرن از تاریخ ایران، یعنی تا انقراض دولت هخامنشی و ابتدای استیلای عنصر یونانی بر مشرق قدیم، امتحان کرده (بی‌اینکه معلوم باشد، که تا چه اندازه در این راه موفق شده است) و حال آنکه دوره‌هایی در پیش است، که مواد راجعه بیشتر متفرق و پراکنده است. این هم روشن است، که یک نفر نمی‌تواند از عهده جمع‌آوری تمام مواد تاریخ ایران تا زمان معاصر برآید و مؤلف هم چنین امیدواری به خود ندارد، ولی به مفاد «مالا یدرک کله لایترک کله» خواهد کوشید، که این امتحان را تا آخر عهد اول تاریخ ایران موافق نظر مذکور به پایان برساند. نگارنده به خوبی می‌داند، که این تألیف عاری از نواقص نیست، ولی امیدوار است که با تکمیل وسایل در طبع‌های دیگر از نواقص آن بکاهد و خود تألیف هم کاملتر گردد.

در ابتدا در نظر نبود، که مجلد اول تألیف به تنهایی به معرض قرائت گذارده شود، بل مایل بودیم که چهار مجلد با هم انتشار یابد، ولی شرکت محترم مطبوعات، که خواهان طبع مجلدات است، چنین صلاح دید، که به تدریج به انتشار آنها مبادرت کند و، چون دلایلی که اظهار می‌کرد، اقناع کننده بود، نگارنده هم با نظر مزبور مخالفت نورزید و از خداوند متعال توفیق اتمام مجلدات دیگر را خواستار است.

تهران - فروردین ماه ۱۳۱۱، حسن پیرنیا

مدخل

تذکر

موضوع این کتاب چنان که اسم آن می‌نماید تاریخ ایران قدیم است. برای حصول این مقصود در بادی امر چنین به نظر می‌آمد که باید کتاب را موافق ادوار به قسمتهایی تقسیم کرده به شرح وقایع و حوادث هر قسمت مرتباً پرداخت و پیشرفت، ولی پس از قدری تأمل در تعقیب این نظر تردید حاصل شد. زیرا ایران قدیم در یکی از دوره‌های عمر خود به ترتیب تاریخی نخستین دولت جهانی^۱ به شمار می‌رفت^۲ و مشرق قدیم را شامل بود.

در دوره‌های دیگر عهد باستانی‌اش هم، اگر تمام مشرق قدیم را در برنداشت، باز مهمترین دولت آن محسوب می‌شد. پس برای فهم تاریخ قدیم ایران مقتضی است بدانیم که مقصود از مشرق قدیم چیست، از گذشته‌های چه مللی تاریخ آن ترکیب یافته و چه مقامی را این ملل در دنیای قدیم حائز بودند. معلوم است که مشرق قدیم را در مدخل تاریخ ایران نمی‌توان شناساند زیرا در اینصورت کتابها باید نوشته شود و این خودکاری است خارج از موضوع این کتاب، ولی چون سکوت محض هم منافی با فهم وقایع ایران قدیم است، ناگزیر باید کلیاتی از مشرق قدیم در مدخل و در جاهایی که با موضوع مناسبت دارد گفته شود.

بیان این کلیات خواننده را از مطالعه کتبی، که مربوط به تاریخ مشرق قدیم است بی‌نیاز نمی‌کند، ولی اهمیت مشرق قدیم را اجمالاً نشان داده خواننده را برای فهم وقایع ایران حاضر می‌سازد. این نکته نیز روشن است، که چون به بیان کلیاتی از مشرق قدیم مبادرت شد، بالطبع باید مطالبی را هم که با این کلیات مربوط است، بطور ساده و مختصر بخاطرها آورد. لذا این نوع تذکرات نباید باعث حیرت گردیده تصور رود، که مؤلف از موضوع خارج شده، بخصوص که خواسته‌ایم این نوع مطالب را یکدفعه گفته برای تکرار آن در جاهای دیگر کتاب موجبی نداشته باشیم.

1. Empire mondiale.

۲. دوم دولت مقدونی بود و سوم دولت روم.